

УДК94:796(=161.2)(477.831.86)''189/1939''

ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТУ В ГАЛИЧИНІ КІНЦЯ ХІХ ст. – 1939 р. ПРИКЛАДИ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ У СВІТЛІ ІСТОРІЇ ПОВСЯКДЕННЯ

Богдан МАТУЛКІН

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України

Масовий спортивний рух у країнах Європи почав розгортатися в ХІХ ст., коли відбулися успішні спроби повернення до олімпійських традицій від часів античної Греції. В західноєвропейському суспільстві спорт поступово перетворився на засіб модернізації, був усвідомлений як важливий чинник повсякденного життя. Дещо іншою ситуація була в народів Центрально-Східної Європи, де спорт як один із засобів суспільного об'єднання набув національного прочитання, а на організаторів спортивного руху одночасно були покладені завдання розвитку національних рухів. Демонстрація українського спортивного життя у світлі історії повсякдення дає змогу наочно показати повсякденне влаштування спортивного життя українців Галичини з усіма його здобутками та недоліками, сформуванню оцінку того, яким насправді був масштаб залучення людності до участі в спортивних заходах.

Ключові слова: спорт, спортивна періодика, руханка (гімнастика), візуальні джерела

У тогочасній Галичині ідейні провідники, фундатори і прихильники різних молодіжних спортивно-виховних товариств вбачали у спорті засіб формування національно вихованого патріота, який мав бути готовий до боротьби за самостійну Україну. Метою занять спортом вважалося “виобразованіє сильних характерів в здоровім тілі, щоб тим способом причинитись до чим скорішого движення свого народу”¹. Проте, військовий вишкіл і патріотично-національне виховання не вичерпували всієї спортивної тематики. В досліджуваний період істотно змінилося й уявлення про роль фізичної культури в гармонійному розвитку особистості. Заняття спортом почали свідчити про емансипаційні процеси, змінювали принципи формування товариських середовищ. Уроки гімнастики увійшли до шкільних програм. Важливою стала роль спорту як соціально-культурного явища. Видовищність спортових змагань, поява вболівальників інспірували нові емоції. Навколо спортивних заходів почала формуватися власна інфраструктура, що стала частиною міського простору. Спорт виконував функції соціальної інтеграції і соціалізації особистості.

Джерела з історії спортивного життя в Галичині дають змогу простежити різні його аспекти, зокрема й повсякденні практики. Можна виокремити кілька

¹ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАІЛ). – Ф. 366 (Боберський Іван – голова товариства “Сокіл-Батько”). – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 96 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. І); Українці! // Вісти із Запорожа. – 1911. – Ч. 53. – 30 січня.

груп джерел: офіційні документи (законодавчі акти, статистичні дані, матеріали товариств “Сокіл”, “Січ”, “Пласт” та інших організацій); періодичні видання; особові джерела (листування, мемуари); візуальні джерела.

Серед офіційних документів найважливішими є архівні джерела, зокрема матеріали товариств “Сокіл”, “Січ”, “Пласт” та Українського Спортивного Союзу². Повсякденна діяльність цих організацій відображена у звітах, де містяться, зокрема, статистичні дані, інформація про чисельність товариств і головні напрями їх роботи³. Такі відомості також знаходимо в розпорядженнях, інструкціях, об'їзниках і наказах⁴. З матеріалів анкетувань членів товариств можна почерпнути інформацію про їх матеріальні, фінансові та адміністративні проблеми⁵. До цих матеріалів належить і внутрішня кореспонденція⁶. Для розуміння мети функціонування цих товариств важливо проаналізувати їхні статuti⁷. Там сформульовано цілі повсякденної діяльності товариств: “виобразувати членів в гімнастиці через спільні справи, спільні прогульки... також вправи сторони пожежної, стрілення до цілі, їзди на кони і на скороходах, плавання, веслованя, фехтованя, співу і музики”⁸.

Ця цитата яскраво показує намагання ідеологів спортивного життя залучати до нього людей через колективні вправи, які часто мали характер видовища і так набували соціокультурних характеристик. За такого підходу, спорт не повинен був виходити за межі повсякденності, ставати якимось окремим, відірваним від решти суспільства явищем. З іншого боку, хоч спортивні заходи на перших порах виглядали справжнім “острівцем відпочинку” від рутинних турбот, ідеологи спортивного руху не хотіли бачити їх вийнятковими. В ідеалі

² З історії Українського Спортивного Союзу, 1919 – 1939 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.archivelviv.gov.ua/materials/exhibitions/z-istoriji-ukrajinskogo-sportovogo-sojuzu1919-1939-roki/3124/#gallery>

³ ЦДАЛ. – Ф. 312 (Українське спортивне товариство “Сокіл-Батько, м. Львів). – Оп. 1. – Спр. 22. – Арк. 1–31. (Об'їзники за період від 20 грудня 1933 до 20 грудня 1937).

⁴ Там само. – Оп. 1. – Спр. 30. – Арк. 1–31. (Звіти і листування та інші матеріали про д-сть спортивної секції т-ва).

⁵ Там само. – Ф. 847 (Головний січовий комітет гімнастичного і пожежного товариства “Січ” у Львові). – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 1–543 (Анкети про заснування, діяльність і керівний склад повітових і сільських відділів т-ва).

⁶ Там само. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1–51 (Листування з І. Боберським про наслідки його поїздки за кордон для проведення організаційних заходів (заснування філіалів товариства, збірка грошей на викуп спортивного майдану у Львові та інші питання); Там само. – Ф. 389. – Оп. 1. – Спр. 66. – Арк. 1 159 (Переписка з спортивними та ін. товариствами і організаціями про надання матеріальної допомоги “Пласту” для орг-ції таборів, проведення свят та з ін. питань).

⁷ Там само. – Ф. 389 (Верховна пластова команда). – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 1–40 (Статут товариства “Пласт”. Копія. 1926 р.); Там само. – Ф. 847 (Головний січовий комітет гімнастичного і пожежного товариства “Січ”). – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 1–9 (Статут повітового товариства (комітету) в Коломиї); Українські спортивні товариства в Східній Галичині у 20–30 XX ст [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.archivelviv.gov.ua/materials/exhibitions/ukrajinskii-sportovi-tovaristva-v-skhidnii-galichini-u-20-30-khkh-st/>

⁸ Там само. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 3 (Статuti товариства за 1892, 1906, 1929).

щоденне життя і спорт мали стати нерозлучними і взаємно переплетеними. Спорт потрібно було розвивати в дусі нівелювання “нарцисизму”, широкого заперечення індивідуальностей в спортовому секторі, формування колективної роботи тощо. Особливо яскраво цей наголос на колективізмі відображено саме в поточній документації, де офіційно акцентовано на важливості “устроювання публічної продукції так гімнастичних, як і вокально-декламаторських”⁹. Звісно, що на побутовому рівні українські спортові осередки не могли виглядати ідеальними в усіх аспектах – бували випадки, коли “при спільних вправах муштин малий гурток руховиків стояв непорушно, не виконуючи приписаних вправ”¹⁰. Або ж зафіксовані дії, що заплямовували репутацію спортсмена – гра в карти, куріння тощо¹¹.

Найбільшим за обсягом типом джерел є періодичні видання. Спорт був одним із чинників, який впливав на репутацію регіону, інколи ставав чи не єдиним способом заявити про себе навколишньому світові. Спорт початку ХХ ст. в Західній Україні мав виконувати саме таку місію: сприяти пропаганді “українського питання” на міжнародній арені¹². При цьому преса мала стати “особливо принадним середником” у розвитку і популяризації фізичної культури¹³.

Періодичні джерела можна поділити на дві групи: періодики національних організацій і спеціалізовані спортові видання. Лише їх комплексне вивчення дозволяє відтворити загальну картину українського спорту як явища суспільного життя. Періодичні видання потрібно сприймати критично, адже спортове життя відображене в них нерівномірно, нерідко в контекстах громадських проблем і потреб. Пальма першості серед періодичних видань належить газетам сокільсько-січового напрямку, де спортові події висвітлювалися здебільшого крізь призму національно-виховного характеру. З громадських часописів виокремимо газету “Новий Час”, на сторінках якої був додаток-рубрика “Руханка і спорт”. Він став взірцем впорядкування інформації про спортове життя – тут зустрічаються сюжети про взаємозв’язок різних аспектів спорту – і патріотично-виховного, і видовищного-розважального. В тому була заслуга редакції, яка намагалася показати спорт як вагомий чинник модернізації українського суспільства.

Спортивні репортажі в галицькій пресі, можна поділити на кілька груп: офіційне інформування зі спортових заходів, в яких основний акцент зроблено на детальному описі змагання; репортажі, в яких висвітлено події змагань та

⁹ ЦДАЛ. – Ф. 847. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 2 (Статут повітового т-ва (комітету) в Коломиї).

¹⁰ Там само. – Ф. 312. – Оп. 1. – Спр. 21. – Арк. 27 (Накази товариства).

¹¹ Там само. – Арк. 33 (Накази товариства).

¹² Яценко Г. Не тільки спорт [Електронний ресурс] / Г. Яценко – Режим доступу до ресурсу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/media/ne-tilki-sport>.

¹³ Ковпак В. О. Українська спортивна періодика Галичини 20 30 х рр. ХХ ст. / В. Ковпак. – Львів: Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника, 2008. – С. 26.

навколо них¹⁴; неофіційні замітки (“майже репортажі”), в яких журналісти в довільній манері висвітлювали деякі аспекти змагань¹⁵. Зауважмо, що журналісти не піддавались суб’єктивним оцінкам, а були виваженими: “Претенсії деяких крикунів до судді п. Стшелецького були зовсім неоправдані, бо нерішений вислід завинила дружина, а не суддя”¹⁶. Іншими словами, український спортивний оглядач, попри можливі уподобання з національних мотивів, висвітлював захід як незалежний експерт.

Кореспонденти були достатньо обізнані зі спортовими подіями у світі. Спортові часописи публікували турнірні таблиці та інформацію про матчі міжнародних турнірів, про спортові конгреси і конференції, таблиці світових рекордів, висвітлювали події Олімпійських ігор, тобто робили все для того, щоб якісно показати рівень світового спортивного руху і залучати українське населення до того процесу. Крім цього, це мало продемонструвати, що спорт за межами Галичини стрімко розвивався і був невід’ємною частиною повсякдення. Це викликало великий інтерес в шанувальників спорту, оскільки можна було дізнатися про розвиток українського спорту за кордоном й прослідкувати основні моменти, які можна було використати на практиці.

Із репортажів ми також можемо почерпнути інформацію, яка показує масштаби популярності певного виду спорту в повсякденному житті (“здається, що нема чоловіка, що не їздив б на санках”¹⁷). Крім того, репортажі доносили публіці всі переваги здорового способу життя, оскільки регулярні заняття спортом стали модним явищем та ознакою хорошого тону. Змінилося ставлення і до виконання гімнастичних вправ чи участі в спортових заходах – зазначалося, що користь приносить лише систематичне заняття, тоді як хаотичні і поодинокі випадки могли приносити негатив¹⁸.

На сторінках періодичних видань поміщували матеріали, які стосувалися повсякденних спортових перипетій, наприклад, замітки про розвиток спорту серед школярів, для яких організували Спортовий день серед українських середніх шкіл. Метою свята була пропаганда фізичного виховання серед громадськості, родичів та опікунів, які не розуміли корисності фізичного виховання в освітній програмі. Натомість руханку і спорт часто асоціювали з “ходьбою на руках” і “ламанням костей”. Тому були випадки, коли “лінівці синки використовують це, щоб викрутитись від примусу ходити на руханку”¹⁹. В цих репортажах мова йшла про участь дітей у різноманітних змаганнях, їхній показ

¹⁴ Спорт на подвір’ячку. Коломийські спортові гаразди // Спорт: Часопис Українського Спортивного Союзу. – 1936. – Ч. 3. – 20 березня.

¹⁵ Мулькевич К. Майже репортаж з краєвих лещетарських змагань. / К. Мулькевич // Спорт: Часопис Українського Спортивного Союзу. – 1936. – Ч. 2. – 5 березня.

¹⁶ Хамелеонова форма. Україна – Польонія 3:3 // Змаг. – 1938. – Ч. 34. (80) – 12 вересня. – С. 6.

¹⁷ Мудрик С. Саночкарство / Мудрик С. // Спорт: Часопис Українського Спортивного Союзу. – 1937. – Ч. 1. (16) – 6 січня.

¹⁸ Благітка Я. Вплив руханки на людину / Благітка Я. // Сокільські Вісти (Львів). – 1928. – Ч. 1. – січень.

¹⁹ Спортовий день українських середніх шкіл // Спорт: Журнал присвячений усім ділянкам спорту. – 1925. – Ч. 1. – 12 червня.

вправ і власних умінь²⁰. У цьому контексті важливими є повідомлення польської преси, які стосуються повсякденного спортивного життя в освіті. Порівняльність рівня залучення учнів до подібних заходів є чи не найяскравішим прикладом повсякденної участі населення в спортивному житті²¹.

Аналіз джерел дає зрозуміти, що активно пропагувалося залучення дітей до спорту і в позаурочний час – особливо частими були замітки про туристичні походи вчителів та учнів. Педагоги почали впроваджувати туристику в позакласний навчально-виховний процес, проводити прогулянки, мандрівки та екскурсії по рідному краю. Наприклад, учитель Коломийської гімназії Цісик з групою товаришів мандрував “з Коломиї через Молодятин, Ослави, Яремче, Микуличин і Ворохту, аж ген на Говерлу”. А вчитель Городенківської української гімназії Шкляр водив учнів протягом 1912–1914 рр. у мандрівки аж за Дністер²². Учні Львівської Академічної гімназії здійснювали прогулянки в околицях Кайзервальду, Кульпаркова, Козельників, Личаківських пасік, Сокільників, Лисинич, де проводили змагання і вправлялися²³. У вільні від занять дні молодь організовувала екскурсії – піші і роверові, на різні відстані.

У пресі також публікували замітки про те, як глядачі реагували на спортові заходи. Так, у газеті “Вісті з Запорожжя” згадується про руханковий вечір у Самборі, де після виконання вправ зі списами публіка довго й захоплено вітала спортсменів; “луговики” показували вечірні вправи з палаючими смолоскипами, за що не раз зривали овації глядачів тощо²⁴. Цікавими для пересічного жителя були репортажі з матчів, які мали національний підтекст. Журналісти намагалися передати повсякденну нерівність між націями: “Копачук – зломана нога, Брамович – п’ять ребер і вибране око, Автоскі – відбиті нирки й обірване вухо, Фореньгефка – висипані передні зуби і заломаний ніс, а ран січених, колених і товчених, то й не злічити”²⁵.

Особові джерела у вивченні спортивного життя дозволяють відчутти атмосферу тогочасних заходів і розставляють деякі акценти в питаннях організації спортивного руху²⁶. До цього типу ми можемо зарахувати мемуари

²⁰ ЦДАЛ. – Ф. 389. – Оп. 1. – Спр. 66. – Арк. 64 (Переписка з спортивними та ін. товариствами і організаціями про надання матеріальної допомоги “Пласту” для орг-ції таборів, проведення свят та з ін. питань).

²¹ Dziennik Polski. – 1903. – 3 stycznia. – S. 1

²² [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://mandry.at.ua/publ/turistichno_kraeznavchij_rukh_u_galichini_1832_1939_r/1-1-0-58

²³ Кучабський Ю. Петро Франко: сторінки життя. – Львів, 1999. – С. 29.

²⁴ Лугове свято // Новий Час. – 1936. – Ч. 216. – 25 вересня.

²⁵ Мандзюк Д. “Стратив ліву руку, кутний зуб і два чи три ребра” [Електронний ресурс] / Денис Мандзюк. – Режим доступу до ресурсу: http://gazeta.ua/articles/history-journal/_strativ-livu-ruku-kutnij-zub-i-dva-chi-tri-rebra/498467?mobile=true

²⁶ Барвінський О. Спомини з мого життя / Олександр Барвінський. – Київ: Смолоскип, 2004. – 528 с.; Копач І. З моїх сокільських споминів (На 40-літній ювілей українського “Сокола”) / Іван Копач. – Львів: Накладом Сокільських вістей, 1934. – 16 с. Скоць О. З футболу у світ: спомини / Олександр Скоць. – Київ: Ярослав Вал, 2012. – С. 38; Шах С. Львів – місто моєї молодости / Степан Шах. – Мюнхен, 1956. – 362 с.; Шухевич С. Моє життя. Спогади / Степан Шухевич. – Лондон, 1991. – 619 с.

Олександра Скоценка²⁷, Івана Копача²⁸, Олександра Барвінського²⁹, Степана Шаха³⁰, Степана Шухевича³¹ та інших діячів “Галичини. Вони побіжно згадали моменти з життя, які так чи інакше пов’язані з розвитком спортивного руху на Галичині – його зародження, переплітання спортивного руху та мілітаризації суспільної думки, демонстрували повсякденне залучення до спортивного життя тощо. Мемуари дають змогу інтерпретувати їх як джерело, що показує спорт як повсякденне явище. Зокрема, один з найвідоміших спортсменів Галичини Олександр Скоценя так змальовував проблеми інфраструктури та аматорського рівня організації спортивних заходів: “Я пильнував за ворітьми, як око в голові, щоб м’яч не попав у воду”³². Звісно, що мемуаристи прагнули ідеалізувати здобутки спортивних товариств: “а як порівнаю у своїй душі онте наше тодішнє руханкове там жите з тим, що я его бачив отсе в неділю 10. червня с. р. на площі Сокола-Батька з нагоди свята “Рідної Школи” у Львові, то прямо не можу надивуватись тому, що та наша справа за 40 літ аж так розрослась і розцвила”³³.

З-поміж особових джерел варте уваги листування Івана Боберського з діячами українського спортивного руху Галичини, зокрема кореспонденція Степана Гайдучка про стан справ у товаристві “Сокол”. Листи С. Гайдучка до І. Боберського є цінним джерелом до вивчення українського спортивного життя в Галичині, оскільки і розкриває здобутки, і акцентує уваги на проблемах, пов’язаних з недолугим управлінням і національно-політичним змістом діяльності українських спортивних товариств, що приводило до певного одноманіття в повсякденному розвитку спорту серед українців Галичини³⁴.

Із цих матеріалів можна довідатися про число сокільських філій, приклади тиску з боку місцевої польської влади, ставлення української молоді до діяльності товариства і думки С. Гайдучка про розвиток “Сокола”³⁵. Цікавим

²⁷ Скоценя О. З футболу у світ: спомини / Олександр Скоценя. – К.: Ярослав Вал, 2012. – С. 38.

²⁸ Копач І. З моїх сокільських споминів (На 40-літній ювілей українського “Сокола”) / Іван Копач. – Львів: Накладом Сокільських вістей, 1934. – 16 с.

²⁹ Барвінський О. Спомини з мого життя / Олександр Барвінський. – Київ: Смолоскип, 2004. – 528 с.

³⁰ Шах С. Львів – місто моєї молодости / Степан Шах. – Мюнхен, 1956. – 362 с.

³¹ Шухевич С. Моє життя. Спогади / Степан Шухевич. – Лондон, 1991. – 619 с.

³² Скоценя О. З футболу у світ... – С. 19.

³³ Копач І. З моїх сокільських споминів... – С. 5.

³⁴ Матулкін Б. Листування Івана Боберського та Степана Гайдучка як джерело до вивчення українського спорту в Галичині кінця XIX ст. – 1939 р. / Богдан Матулкін // Шевченківська весна – 2016: історія: матеріали XIV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених. – Київ, 2016. – С. 289-292.

³⁵ ЦДІАЛ. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 1–136 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокол” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. I.); ЦДІАЛ. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 1–99 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокол” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. II.); Там само. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 1–69 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокол” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. III.); Там само. – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 1–32. (Листи [власника] української книгарні у Вінніпегу Васишина П. з характеристикою політичного життя української суспільності в Канаді та про надання періодичних видань).

є його спостереження, що повсякденна робота спортових товариств з часом перетворилася в рутину, що “в краю “Соколи” дрімають”³⁶. Це зумовило те, що “вона (сокільська організація. – *Б. М.*) йде вшир, а не вглуб – начислюється до 500 товариств, з чого працює від 250 до 200”³⁷. Побутові і буденні проблеми часто ставали приводом відходу від спортивного руху: “помітив, що як жениться чи у війську відслужить, уже до товариства не належить”³⁸. Типовим також ставав своєрідний конфлікт міського і сільського просторів на спортовому підґрунті: селяни прагнули продемонструвати спортивно-культурні звитяги на здвигах (“село рветься приїхати до Львова, показати, що воно вміє”³⁹), тоді як міська молодь, за твердженням С. Гайдучка, під впливом модерних тенденцій відійшла від основної ідеї спорту (“молодь до них не горнеться, бо попала в психозу... спорту як власної приємності і користі”⁴⁰). В листах до І. Боберського С. Гайдучок звертав увагу на матеріальні проблеми товариства “Сокіл”. Особливо ідеолог сокільського життя наголошував на відсутності фахової літератури, впорядкованої бібліотеки⁴¹, нестачі кваліфікованих кадрів на місцях: “найняти платного начальника чеха або німця із-за границі”⁴². Знаходимо відомості й про перешкоди польської влади в організації сокільських свят у Львові⁴³.

Важливими для відтворення спортивного життя є візуальні джерела, які збереглися серед архівних матеріалів і на сторінках періодичних видань. Попри те, що цей тип джерел є допоміжним, він інколи може самостійно відкрити нові теми, аспекти та підходи до інтерпретації вивчення спортивного життя в регіоні крізь призму історії повсякдення. Візуальні джерела дозволяють наочно зрозуміти масштаби популярності спорту серед української людності, побачити буденні атрибути, які його оточували. Крім того, інтерпретація цього типу джерел крізь призму історії повсякдення дає змогу наочно показати повсякденне влаштування спортивного життя українців Галичини з усіма його здобутками і недоліками в спортивній інфраструктурі, комплектації українських спортсменів

³⁶ Там само. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 17 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. I)

³⁷ Там само. – Арк. 99 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. I).

³⁸ Там само. – Спр. 13. – Арк. 55 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. 3).

³⁹ Там само. – Спр. 11. – Арк. 123 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. I).

⁴⁰ Там само. – Спр. 12. – Арк. 54 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. 2).

⁴¹ Там само. – Спр. 11. – Арк. 9 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. I).

⁴² Там само. – Арк. 90 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. I).

⁴³ Там само. – Арк. 118 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. I).

(частими були випадки, коли через відсутність спеціальної форми учасники спортивних змагань були вдягнуті у вишиванки, футболісти могли грати простими черевиками, а ковзанярі до тих же черевиків причіпляли леза) тощо. Ще однією перевагою цього типу джерел є можливість фіксувати безпосередні емоції учасників змагань (спортівців чи глядачів)⁴⁴.

Отже, спортивне життя українців Галичини кінця XIX ст. – 1939 р. відображене в достатніх і різнопланових джерелах, які дозволяють простежити позитивні чи негативні тенденції в його повсякденному функціонуванні. Основна проблема, яка постає перед дослідниками, полягає в значній кількості джерел (особливо матеріалів періодичних видань), які не дають змоги категорично чи однозначно оцінювати повсякденну роботу спортивних товариств та їх вплив на суспільне життя. Інтерпретація джерел в світлі історії повсякдення дає уяву про спорт пересічних жителів, конкретизує приклади того, що писали про спорт оглядачі, показати, як спорт виглядав зсередини і ззовні. До інформації в джерелах потрібно ставитися критично, оскільки часто діяльність товариств висвітлюється в позитивних тонах, що не завжди відповідало дійсності.

Певним підсумком стає те, що спорт у повсякденному житті українців Галичини був не лише способом розвивати власну фізичну форму, а й вагомим чинником соціально-культурного життя, видовищем, що пробуджувало емоції та організовувало навколо себе дозвілля, спричиняло відповідне інфраструктурне облаштування. Вартує на увагу, що згадані вище джерела (особливо періодичні видання) і стимулювали розвиток спорту (“спорт у маси”⁴⁵) та сформували “моду” на повсякденне залучення до спорту⁴⁶, стверджуючи, що “спорт сьогодні – вже не примха людей і не діточа забавка”⁴⁷. Тому громадськість із часом у спорті почала вбачати “приятність і користь”⁴⁸. Діяльність українських гімнастичних і спортивних об’єднань спричинилася до формування нової генерації української молоді і нових поглядів в калейдоскопі тогочасних політичних подій. Спортивний рух став вагомим чинником у подоланні традиціоналістських і консервативних бар’єрів мислення.

⁴⁴ Grupa dzieci podczas pokazów gimnastycznych w Ware [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://polona.pl/item/9976438/0/>

⁴⁵ “Спорт у маси” // Змаг. – 1937. – Ч. 4. – 21 лютого.

⁴⁶ Важний обов’язок // Спорт: Часопис Українського Спортивного Союзу. – 1936. – Ч. 13. – 13 листопада.

⁴⁷ Ковпак В. О. Українська спортивна періодика Галичини 20–30-х рр. XX ст. – С. 66.

⁴⁸ ЦДАЛ. – Ф. 366 (Боберський Іван – голова товариства “Сокіл-Батько”). – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 54 (Листи члена руханково-стрілецького товариства “Сокіл” у Львові Гайдучка Степана про діяльність та стан справ у товаристві. Т. 2).

**SOURCES TO THE STUDY OF UKRAINIAN SPORT IN GALICIA
(at the end of XIXth century – 1939) THE INTERPRETATIONS
EXAMPLES IN THE REFLECTION OF HISTORY
OF EVERYDAY LIFE**

Bohdan MATULKIN
Ivan Franko National University of Lviv
Department of Contemporary History of Ukraine

The mass sport movement in Europe began in XIXth c., when successful attempts to restore the Olympic traditions of Ancient Greece were made. In the western European society sport gradually became a means of modernization, it was understood as a weighty factor of everyday life. The situation in Central-Eastern Europe was rather different: sport as one of the means of public association acquired a national interpretation and the organizers of the sport movement were at the same time responsible for the development of national movements. Demonstration of Ukrainian sport life in reflection of history of everyday life gives the opportunity to clearly show the daily arrangements of sport life of Galicia with all its achievements and drawbacks; it also allows to assess the real scale of people's involvement into sport events.

Key words: sport, sport periodicals, gymnastics, visual sources.

Стаття надійшла до редколегії 8.09.2016

Прийнята до друку 21.11.2016